

Mottagare
Barn- och utbildningsnämnden
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Motion. Uppmuntra Gotlands skolor att delta i projektet "Cykelvänlig skola"

Förslag till beslut

Nämnden föreslår regionfullmäktige att avslå motionen.

Sammanfattning

Regionstyrelsen har remitterat en motion till nämnderna för yttrande. Motionärerna yrkar på att regionfullmäktige beslutar uppmuntra regionens skolor att delta i projektet "Cykelvänlig skola" för att få fler barn och ungdomar att använda cykel som transportmedel. Att barn och ungdomar ges möjligheter till fysisk aktivitet och rörelse är en förutsättning för god hälsa och välbefinnande. Skolorna är medvetna om detta och det finns en rad aktiviteter och samarbeten där nämndernas verksamheter redan bidrar till att uppnå den goda intentionen i motionen. Det är tveksamt om skolorna ska uppmuntra till aktiviteter som faller utanför skolornas ansvarsområde, särskilt då tillsynsansvaret inte sällan är en fråga för gränsdragningsproblematik. Sammanfattningsvis görs därför bedömningen att motionen bör avslås.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsens arbetsutskott (RS AU § 94, 2023-04-05) har remitterat en motion från Saga Carlgren m.fl. (V) till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och barn- och utbildningsnämnden för yttrande. I motionen beskrivs att en majoritet av dagens unga inte når upp till minimirekommendationerna för fysisk aktivitet. Att cykla till skolan kan vara ett sätt att ändra på det. Motionärerna yrkar därför på att regionfullmäktige beslutar uppmuntra regionens skolor att delta i projektet "Cykelvänlig skola".

Syftet med "Cykelvänlig skola" är att ge kommuner och skolor så kallade verktygsåldor, i form av åtgärdsplaner och inspiration. Detta för att uppmuntra barn och ungdomar till att använda cykel som transportmedel, vilket då ska leda till långsiktiga vanor kring hållbara färd sätt samt tryggare trafik kring skolornas närmiljöer¹.

Att öka fysisk aktivitet i befolkningen är en viktig fråga utifrån både ett folkhälsoperspektiv och utifrån att klara belastning inom vård och omsorg. På Gotland lyfts detta bland annat som ett konkretiserat mål i "Kraftsamling för

hälsa och ett socialt hållbart Gotland, 2023–2027” utifrån den regionala utvecklingsstrategin ”Vårt Gotland 2040” samt i ”Hälsa genom hela livet/god och nära vård”.

Skolan är en starkt reglerad verksamhet som styrs av nationellt beslutade styrdokument såsom skollagen och läroplanen. I skolans läroplan står att ”Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”. Genom samverkan med exempelvis idrottsrörelsen skapar skolan förutsättningar för att detta sker och samtidigt ges barnen möjlighet till en aktiv fritid.

Region Gotland är redan idag involverad i flera olika projekt och initiativ för att öka fysisk aktivitet. Exempelvis ”Cykelvänligast” och ”Cykelvänlig arbetsplats” samt ”Trafikkalendern” som arbetar med bättre trafiksäkerhet i barnens närmiljö. I år innebär det även deltagande i den nationella utmaningen ”Gå & Cykla till skolan”.

Trafikverket har tagit fram åtgärdsvalsstudien ”Säkra skolvägar”², i syfte att identifiera beställningsbara fysiska åtgärder som minskar barriäreffekterna runt skolor som ligger utmed statlig väg. Sexton av regionens skolor finns med i utredningen och urvalet är gjort av Trafikverket och Region Gotland i samverkan³. Fysiska åtgärder på det statliga vägnätet finansieras inom ramen för Gotlands länsplan för regional transportinfrastruktur. För samtliga skolor föreslås så kallade mobility management-åtgärder, det vill säga beteendepåverkande åtgärder (”Gå & Cykla till skolan” är en sådan åtgärd).

För ökad fysisk aktivitet i och i anslutning till skolan har idag 13 gotländska skolor samarbete med RF-SISU och deltar kring en rörelserik vardag. ”Rörelsesatsning i skolan”, som samarbetet heter, syftar till att förbättra folkhälsan, välbefinnandet och skolresultaten⁴.

Samtidigt pågår pilot-projektet ”Fysioterapeut i elevhälsan” som en satsning att undersöka om en fysioterapeut/sjukgymnast kan komplettera elevhälsan. Projektet drivs inom Hälsa genom hela livet och utvärderas i samarbete med Uppsala universitet.

Ytterligare projekt som är i en uppstartsfas är projektet ”Hållbar hälsa”, ett treårigt projekt i samverkan mellan Region Gotland och RF-SISU. Projektet är finansierat med anslag från Svenska ESF-rådet och har en målsättning om bland annat ökad fysisk aktivitet för ungdomar på Wisbygymnasiet. Projektet ska under tre år, tillsammans med öns 184 idrottsföreningar skapa målgruppsanpassade rörelseaktiviteter i huvudsak efter skoltid. Vilket innebär att fysisk aktivitet kan utgöras av ett stort antal olika friskvårdsaktiviteter då samverkan sker med 53 olika idrotter. Alla Wisbygymnasiets ungdomar inbjuds

² Åtgärdsvalstudie ”Säkra Skolvägar Region Gotland”, SKR, Boverket och Trafikverket, 2021

³ Vilket förankrades för barn- och utbildningsnämnden 2021-12-07, BUN § 134.

⁴ Länk: <https://www.rfsisu.se/distrikt/gotland/vi-arbetar-med/barn--och-ungdomsidrott/rorelsesatsning-i-skolan-> (hämtad 2023-03-13)

att delta i projektaktiviteterna och mer fokus kommer att riktas mot ungdomar som inte redan är fysiskt aktiva.

Gråboskolans Skol-IF⁵ är ännu ett exempel på ett initiativ för att uppmuntra eleverna på skolorna till rörelseaktiviteter utanför lektionstid. Föreningen Skol-IF finns i anslutning till skolan men det är eleverna själva som bestämmer aktiviteterna, även om ett nära samarbete finns med skolan. Utöver det finns även arrangemang som ”Skoljoggen”, OS-dagar och friskvårdsprojektet ”Hitta ut”, vars syfte är att locka unga att röra på sig.

I ett flertal förskolor och skolor finns även rörelseprogrammet Röris och Mini-Röris⁶. Programmet inspirerar barn och elever till rörelse i förskolan, skolan eller i hemmet. De senaste åren har ett hundratal pedagoger utbildats i programmet inom både förskola och skola. Flera skolor bedriver även rastaktiviteter och rörelseaktivitet på rast, exempelvis Solklintskolan i Slite där förstelärare har detta i fokus.

Ungdomsavdelningen på Gotland har verksamheter över hela ön, med sex ungdomsgårdar, ett ungdokumenthus (Fenix), ungdomsavdelningens fältgrupp samt en online-verksamhet. Ungdomsavdelningens olika verksamheter riktar sig till ungdomar från årskurs 7 till 19 år och erbjuder mötesplatser för unga i en drogfri, religiöst- och partipolitiskt obunden miljö för ungdomar oavsett kön, identitet, funktionsvariation eller etnisk bakgrund. Ungdomars välmående, att stärka och främja deras hälsa genom både rörelse och skapande, är ett prioriterat område inom avdelningen och respektive verksamhet genomför ständiga aktiviteter som knyter an till detta. Ungdomsavdelningens verksamheter är i huvudsak kostnadsfria. I dagsläget erbjuds bland annat ett stort utbud med fysiska aktiviteter som blandas med lek och lär.

Även om skolorna självklart ska främja barn och ungdomars möjlighet till rörelseaktiviteter så kan det vara problematiskt att låta skolorna uppmuntra barn, främst i lägre åldrar, att exempelvis cykla på länsvägar där det inte finns separata cykelbanor. Det handlar om en gränsdragning mellan vårdnadshavarnas och skolornas tillsynsansvar och således en fråga om vem som ansvarar för barnens och elevernas säkerhet. Det är tveksamt om skolor ska uppmuntra till sådant som faller utanför skolornas ansvarsområde.

Bedömning

Den sammantagna bedömningen är att skolorna Gotland redan är involverade i flera olika rörelseaktiviteter, samt olika projekt och samarbeten gällande rörelse och fysisk aktivitet, riktade till barn och unga. Dessa aktiviteter finns att tillgå under ordinarie schema samt utanför schema, både riktade till klass och till enskilda elever.

Aktiviteterna finns för att främja rörelse och fysisk aktivitet för barn och unga - och för att följa nationellt beslutade styrdokument såsom skollagen och

⁵ Länk: <https://www.skolidrott.se/distrikt/gotland> (hämtad 2023-06-20)

⁶ Länk: <https://www.friskissvettis.se/rorisochminiroris> (hämtad 2023-06-20)

läroplanerna. I skolans läroplan står bland annat att ”Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”. Det är tveksamt om skolorna ska uppmuntra till sådana aktiviteter som faller utanför skolornas ansvarsområde, särskilt då tillsynsansvaret inte sällan är en fråga för gränsdragningsproblematik. Sammanfattningsvis görs därför bedömningen att motionen bör avslås.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, 2023-08-28

Motion. Uppmuntra Gotlands skolor att delta i projektet ”Cykelvänlig skola”, 2022-06-20

Sammanställt av Fredrik Johansson, verksamhetsspecialist

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Hanna Sällström Jonasson
tf Utbildningsdirektör

Skickas till

Regionstyrelsen